

آداب و رسوم و باورهای مردم شمال هرمزگان (منطقه دهستان)
سلیمان کرمپور دهستانی

سرشناسه: کرمپور دهستانی، سلیمان، ۱۳۴۸-
عنوان و نام پدیدآور: پیام زار : آداب ، رسوم و باورهای مردم شمال هرمزگان (منطقه دهستان)/ سلیمان
کرمپوردهستانی .

مشخصات نشر: بندرعباس: سمت روشن کلمه، ۱۴۰۰ .

مشخصات ظاهری : ۲۷۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۹۲-۳۷۰۹

وضعیت فهرست نویسی : فیفا

عنوان دیگر: آداب ، رسوم و باورهای مردم شمال هرمزگان (منطقه دهستان).

موضوع: روستای دهستان (هرمزگان)

Dehestan (Hormuzgan, Iran)

موضوع: روستای دهستان (هرمزگان) – آداب و رسوم و زندگی اجتماعی

Dehestan (Hormuzgan, Iran) – Social life and customs

رده بندی کنگره: DSR۲۰۸۷

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۷۳

شماره کتابشناسی ملی : ۸۷۳۷۸۸۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیفا

عنوان کتاب: پیام زار
نویسنده: سلیمان کرمپور دهستانی
ناشر: سمت روشن کلمه
مدیر مسئول: یداله شهرجو
مدیر اجرایی: هانا زارعی
صفحه آرایی: طاهره پورهاشمی
طراحی جلد: سعید غنچه پور
نوبت چاپ: اول / زمستان ۱۴۰۰
چاپ و صحافی: گاندی
شمارگان: ۵۰۰ نسخه
قیمت: ۹۵/۰۰۰ تومان

بندرعباس، چهارراه فاطمیه، خیابان شریعتی شمالی، کوچه جاودان ۴
پشت کلینیک دندانپزشکی مهرگان، ساختمان پارسا، طبقه دوم

۰۰۷۶-۳۲۲۱۰۵۱۷۰۰۹۱۷۳۶۵۵۰۷۰۰

○ Samtroschan@gmail.com ○

○ instagram.com/samt_roshan ○

○ www.samteroshan.com ○

حق چاپ محفوظ است

فهرست

مقدمه.....	۱۱	خر (الاع).....	۴۸
پیشگفتار.....	۱۳	انواع خر.....	۴۹
جغرافیا، پوشش و گویش روستای دهستان.....	۱۵	مرکب.....	۵۱
شعر وطن.....	۱۷	شال.....	۵۱
سرآغاز.....	۱۷	آیین همسرگزینی ازدواج تولد کودک و... در گذشته.....	۵۳
پوشش گیاهی منطقه دهستان.....	۱۹	انتخاب همسر و امور قبل از عروسی.....	۵۳
گیاهان دارویی موجود در منطقه دهستان و خواص آنها.....	۲۰	قاصدی.....	۵۴
حیوانات منطقه دهستان.....	۲۲	قبل از خواستگاری رسمی.....	۵۴
ایشوم‌ها.....	۲۳	خواستگاری رسمی.....	۵۵
ایشوم‌های اطراف دهستان در فصل زمستان.....	۲۴	کاغذگیران و عقد.....	۵۵
نحوه چوپان‌بندی در منطقه دهستان.....	۲۴	شیربها.....	۵۶
جایگاه شیر در زندگی روستایی.....	۲۶	مهریه.....	۵۷
فراورده‌های شیر.....	۲۷	شیربها.....	۵۷
راه‌های شناخت گوسفندان.....	۳۴	جهیزیه.....	۵۸
شناخت و نام‌گذاری بزها.....	۳۴	حق سکونت (خط بُرد).....	۵۸
شناخت از طریق شاخ.....	۳۶	عیاد.....	۵۸
شناخت از طریق شکل ظاهری.....	۳۶	لباس نون.....	۵۹
شناخت و نام‌گذاری میش‌ها.....	۳۷	کارهای مهم قبل از جشن عروسی.....	۶۱
تنوع رنگ و شکل ظاهری گوسفند در نام‌گذاری آنها.....	۳۸	عیش (عروسی) با سرو صدا.....	۶۱
انواع گوسفندان باتوجه به سن و سال.....	۳۹	ترکه‌بازی.....	۶۴
گوسفندان ماده.....	۳۹	چوب‌بازی.....	۶۵
گوسفندان نر.....	۴۰	حنابندان.....	۶۵
میشینه‌ها و گروه‌های سنی آن.....	۴۰	روز دوم عروسی جشن بزرگ عیش گُشت.....	۶۹
جنگ قوچ‌ها.....	۴۱	حمام.....	۷۲
انواع میشینه‌های ماده.....	۴۱	هنگام بیرون آمدن از حمام.....	۷۳
بیماری‌های گوسفندان.....	۴۴	فرهنگ آداب عروسی تارم زمین در خصوص پای حمومی.....	۷۳
ماکیان.....	۴۴	رخت‌پوشون دودما.....	۷۴
انواع مرغ و خروس.....	۴۴	جهیزپوشون.....	۷۴
شناخت مرغ و خروس‌ها از نظر رنگ و شکل ظاهری.....	۴۶	شروع زندگی مشترک.....	۸۱
از نظر جثه و قیافه ظاهری.....	۴۶	ناف برون.....	۸۵
سگ.....	۴۷	بارداری و حاملگی.....	۹۰

۱۲۲.....	لوطی یا سازنده.....	۹۰.....	راهکارهایی برای حاملگی.....
۱۲۲.....	کهنکین.....	۹۱.....	پیشگیری از سقط جنین.....
۱۲۴.....	دستمزد مقنّی و همکاران.....	۹۲.....	سؤالاتی از نوعروسان در رابطه با حاملگی.....
۱۲۵.....	استادکار آسیاب.....	۹۲.....	چگونگی خیردار نمودن افراد، از حامله بودن نوعروسان ...
۱۲۶.....	تفنگ‌سازی.....	۹۳.....	سؤالاتی از زن حامله.....
۱۲۷.....	گیوه‌کشی.....	۹۳.....	اصطلاحاتی در مورد آبستنی و زایمان.....
۱۲۷.....	پالان‌دوزی.....	۹۳.....	پسر یا دختر بودن جنین.....
۱۲۷.....	پالان (شال یا جُل).....	۹۴.....	طریقه تشخیص پسر یا دختر بودن جنین.....
۱۲۸.....	فلاگری.....	۹۵.....	تهیه لباس کودک.....
۱۲۸.....	پبله‌وری.....	۹۶.....	تهیه شیرینی و آجیل.....
۱۲۸.....	نجاری.....	۹۶.....	زایمان.....
۱۲۹.....	گنگوکاری.....	۹۹.....	مراسم روز سوم.....
۱۳۰.....	تعمیر گرامافون و رادیو.....	۹۹.....	شوشینی.....
۱۳۰.....	ابزار ضروری زندگی عشایر و کشاورزان.....	۱۰۲.....	نمونه‌هایی از ترانه‌ها و متل‌های کودکانه.....
۱۳۲.....	بیان يك خاطره از منطقه دق پده.....	۱۰۴.....	نمونه لالایی‌ها.....
۱۳۳.....	سریناه‌روستائیان.....	۱۰۷.....	مشاغل.....
۱۳۵.....	زندگونی‌های ساده.....	۱۰۷.....	کار و مشاغل.....
۱۳۷.....	کشاورزی در منطقه دهستان.....	۱۰۸.....	ریسندگی و بافندگی.....
۱۴۰.....	انواع تجلیات منطقه دهستان.....	۱۰۸.....	انبارریسندگی: دوک.....
۱۴۱.....	آشنایی با گونه‌هایی از نخل‌های منطقه.....	۱۰۹.....	چرخو.....
۱۴۲.....	غلات و دیگر محصولات کشاورزی.....	۱۱۰.....	طالع‌بینی.....
۱۴۲.....	کشاورزی سنتی.....	۱۱۱.....	طبابت.....
۱۴۴.....	درو: بریدن و جمع‌آوری گندم و جو.....	۱۱۲.....	لوسین.....
۱۴۷.....	تقسیم زای گندم.....	۱۱۲.....	پپ گوش.....
۱۵۲.....	اجزای تشکیل دهنده نخل.....	۱۱۲.....	سنگ داغو.....
۱۵۳.....	صنایع‌دستی فراورده‌های نخل.....	۱۱۳.....	داغ درمانی.....
۱۵۶.....	پَرُون.....	۱۱۴.....	چهار فرق.....
۱۵۷.....	بیان خاطره.....	۱۱۴.....	بالا کردن ملازه (زبان کوچک).....
۱۶۲.....	مراحل ثمردهی نخل.....	۱۱۵.....	بادخورک.....
۱۶۳.....	سایر فرآورده‌های نخل.....	۱۱۵.....	چشم‌زخم.....
۱۶۴.....	مقیاس‌ها.....	۱۱۶.....	بیطال.....
۱۶۶.....	تقسیم املاک.....	۱۱۷.....	دلاک.....
۱۶۷.....	تخم‌کار (نخ‌کار).....	۱۱۸.....	نی زن.....
۱۶۷.....	طاقه (کُهر، گُر).....	۱۲۰.....	هنرنمایی نی.....

۱۸۳.....	باورها.....	۱۶۷.....	فوت.....
۱۸۴.....	آب.....	۱۶۷.....	اشکویه.....
۱۸۵.....	آتش و دود.....	۱۶۸.....	واحد شمارش پول در زمان قدیم.....
۱۸۵.....	آخوره.....	۱۶۸.....	دینار.....
۱۸۵.....	آستان خانه.....	۱۶۸.....	شاهی.....
۱۸۶.....	آینه.....	۱۶۹.....	انواع غذاهای محلی.....
۱۸۶.....	اعداد.....	۱۶۹.....	اوبینه.....
۱۸۶.....	انگور.....	۱۷۰.....	اونار.....
۱۸۷.....	انار.....	۱۷۰.....	او غوره.....
۱۸۷.....	از راه در آمدن کسی.....	۱۷۰.....	اوعدس.....
۱۸۷.....	اومد و نمود.....	۱۷۱.....	اوگرمو.....
۱۸۸.....	الاغ.....	۱۷۱.....	سیب و پیاز.....
۱۸۸.....	اجاق.....	۱۷۱.....	قاتق میگو.....
۱۸۸.....	باران.....	۱۷۲.....	مُچَک.....
۱۸۹.....	جارو.....	۱۷۲.....	کاچی.....
۱۸۹.....	چادر خانم‌ها.....	۱۷۲.....	شیربرنج.....
۱۸۹.....	چشم.....	۱۷۲.....	کشک بادمجان و کشک کدو.....
۱۹۰.....	خارش.....	۱۷۳.....	غذاهای حاضری.....
۱۹۰.....	بیان لفظ خدایره.....	۱۷۳.....	نان‌های محلی.....
۱۹۰.....	خواب.....	۱۷۴.....	مقدمات قبل از پخت نان.....
۱۹۱.....	خال.....	۱۷۵.....	وسایل موردنیاز خمیر.....
۱۹۱.....	درخت و جنگل.....	۱۷۶.....	انواع نان محلی.....
۱۹۲.....	روباه.....	۱۷۶.....	چورك.....
۱۹۲.....	سفره.....	۱۷۶.....	پنجه کشی.....
۱۹۲.....	سفیدی و شب.....	۱۷۷.....	تیری.....
۱۹۳.....	سوت زدن.....	۱۷۷.....	لتیر.....
۱۹۳.....	سید.....	۱۷۷.....	کُزْک.....
۱۹۳.....	شنبه.....	۱۷۷.....	کماج.....
۱۹۴.....	شیخوی.....	۱۷۸.....	انواع ظروف.....
۱۹۴.....	صبر زدن (عطسه کردن).....	۱۷۸.....	لباس و پوشاک محلی.....
۱۹۴.....	ذکر خاطره.....	۱۸۰.....	لباس زنانه.....
۱۹۵.....	طیور.....	۱۸۰.....	آرایش.....
۱۹۶.....	قیچی و سنگ.....	۱۸۱.....	نظافت.....
۱۹۶.....	کبوتر.....	۱۸۱.....	وسایل شستشو.....

کفش.....	۱۹۷	قسم به ناموس.....	۲۱۸
کهکشان.....	۱۹۸	قسم به قند.....	۲۱۸
کنار.....	۱۹۸	قسم به زمان.....	۲۱۸
گربه سیاه.....	۱۹۹	قسم به مکان.....	۲۱۸
گهوآره.....	۱۹۹	قسم به سر.....	۲۱۹
گوشته.....	۱۹۹	قسم به پاگن.....	۲۱۹
گم کردن چیزی.....	۱۹۹	قسم به کلام الله.....	۲۱۹
لباس مشکی.....	۲۰۰	قسم به حضرت عباس.....	۲۲۰
ناخن.....	۲۰۰	قسم به خویشاوندی.....	۲۲۰
نوزاد.....	۲۰۰	قسم به پیر.....	۲۲۰
مهدوزما.....	۲۰۰	قسم به جوانی.....	۲۲۰
مهمان.....	۲۰۱	بازی های محلی.....	۲۲۱
میت.....	۲۰۱	اوسنه ها (داستان ها).....	۲۳۲
فال و حصار.....	۲۰۲	اوسنه پسری که بلبل شد.....	۲۳۲
چهل بیتو.....	۲۰۲	اوسنه مرد و نامرد.....	۲۳۲
فال نخود.....	۲۱۰	اوسنه ی تریه ای که ته نداشت.....	۲۳۵
فال دست یا وجب.....	۲۱۱	اوسنه ی کُره ی سوز.....	۲۳۶
خیر و شر.....	۲۱۱	عاشقانه های ماندگار پیارمزار.....	۲۴۳
فال حافظ.....	۲۱۲	مراسم زیارت ائمه اطهار.....	۲۵۸
شرح و توضیحات ملا.....	۲۱۲	ماه محرم.....	۲۵۹
استخاره با قرآن مجید.....	۲۱۲	ایام محرم.....	۲۵۹
فال چشم بسته.....	۲۱۴	تاسوعای حسینی.....	۲۶۰
حصار.....	۲۱۴	شام غریبان.....	۲۶۲
انواع قسم ها.....	۲۱۶	روضه خوانی.....	۲۶۴
قسم به اجاق.....	۲۱۶	ماه مبارک رمضان.....	۲۶۶
قسم به آتش.....	۲۱۶	غذاهای سحری و افطاری.....	۲۶۷
قسم به شیر مادر.....	۲۱۷	مرگ و سوگواری.....	۲۶۸
قسم به روح.....	۲۱۷	اشعاری در خصوص فوت شدگان.....	۲۷۰
قسم به جان.....	۲۱۷	منابع شفاهی.....	۲۷۲
قسم به سیل.....	۲۱۷	منابع و مأخذ.....	۲۷۳

مقدمه

همواره آرزویم این بوده که داشته‌های فرهنگی ملموس و ناملموس زادگاهم را در کتابی گردآوری نمایم و آن را برای آیندگان این آب‌و‌خاک به یادگار بگذارم. عشق مرا یاری کرد تا با همدلی دوستان نیک‌اندیش و فرهنگ‌دوست این خواسته به سرانجام رسد و دینم را ادا نمایم.

تا ساعت آخری که جان یار من است خدمت به تو کردن ای وطن کار من است
فرض است که قرض خود ادا باید کرد من مدیونم، وطن طلبکار من است

دکتر محمود یزدی

در دهستان بالا بود که پایم به مکتب‌خانه مرحوم مشهدی جلال رشیدی باز شد و پس از آن در دبستان سنگی دهستان پایین درس آموختم و کلاس چهارم و کلاس پنجم را در دبستان بلوکی و شیروانی دهستان بالا به پایان رساندم. از آنجایی که مدرسه راهنمایی در این روستا نبود، به حاجی آباد رفته، دوران راهنمایی را پشت سر نهادم و در دانشسرای تربیت معلم شهید حقانی، درس معلمی خواندم. اولین سال خدمت مقدس معلمی در روستای چاه‌سرخ‌نی‌تلخ، مشغول به خدمت شدم. چون به دهستان مخصوصاً به قطعه زمین معروف به پیارم‌زار عشق می‌ورزیدم، عصرهای پنجشنبه که مدرسه تعطیل می‌شد سر از پا نمی‌شناختم و فاصله ۱۷ کیلومتری تا روستای دهستان را می‌دویدم و خود را به آنجا می‌رساندم و مشغول آبیاری یا کارکردن پای نخیلات پدر یا کشاورزی، کشت و آبیاری گندم بر روی زمین‌های کشاورزی خودمان می‌شدم. سال دوم معلمی محل خدمتم روستای دهستان پایین بود، اوقات بیکاری را مشغول کشاورزی می‌شدم و با بزرگان ده و کشاورزان حشرونشر داشتم و از سخنانشان یاد

می‌گرفتم و لذت می‌بردم. همان روزها شروع به جمع‌آوری مطالب در خصوص آداب‌ورسوم روستا کردم و گاهی تا دیروقت به گفت‌وگو نشستم و مطالب را یادداشت نمودم، اعتراف می‌کنم، مصاحبت با پیرمردان و پیرزنان روستا که مرا در این امر یاری کردند، برایم بسیار لذت‌بخش و فراموش‌نشدنی بود. با نوشتن مطالب که روزبه‌روز بر حجم آنها افزوده می‌گردید ره‌توشه‌ای مناسب برای آغاز یک کار تحقیقی ارزشمند فراهم آمد. به همین جهت امیدوارانه دست‌به‌کار شدم و به نوشتن و گردآوری اطلاعات از اوضاع محیطی، اجتماعی، تاریخی و فرهنگی و آداب‌ورسوم زادگاهم که از دل‌وجان دوستش داشتم، پرداختم. اما باتوجه‌به وسعت اطلاعات جمع‌آوری‌شده نتوانستم کلیه مطالب را در این کتاب بگنجانم، لذا دو بخش پیشینه و گویش را، در آینده تقدیم حضور خواهم کرد.

کتاب پیش رو پیام‌زار دربردارنده گوشه‌هایی از فرهنگ و آداب‌ورسوم منطقه دهستان می‌باشد. برای شناخت آداب، رسوم و گذشته پرافتخار مردمی است که ابتدا زندگی عشایری داشته‌اند و پس از آن به‌سکنی گزیدن در کنار رودخانه‌ای پرآب، با زمین‌های مرغوب، شروع به کشاورزی و کاشت‌نخیلات نموده‌اند. در این کتاب، آداب‌ورسوم زندگی عشایری، کشاورزی و زندگی مردم از تولد تا مرگ در سایه‌سار پیام‌های قدکشیده، در گذر روزگاران آمده است تا فرزندان این آب‌و‌خاک با آگاهی یافتن از آن و دوس گرفتن از آن‌هایی که زندگی را با مشقت فراوان سپری کرده‌اند، همراه با گرمی‌داشت یاد نیاکان، به زادبوم خویش افتخار کنند و برای نگهداشت هرآنچه برجای‌مانده از هیچ تلاشی دریغ نورزند.

سپاسگزار همه‌ی عزیزانی هستم که مرا در گردآوردن این کتاب همراه بوده‌اند.

در سایه‌سار پیام‌ استوار بمانید.

